

Vīļakas katoļu baznīca ir pierobežas lepnums – monumentāla arhitektūra un spraiga ticības dzīve.

Lai durvis skaisti atvērtas

Nākotnes Atbalsta fonds (NAF) savu finansējumu sakrālajam mantojumam piešķirjis astoņām Latvijas baznīcām, kas paralēli reliģiskās dzīves uzturēšanai darbojas arī kā atmiņas vietas. Par četrām jau stāstījām "Mājas Viesa" 21. septembra numurā, šodien stāstām par otru četrinieku.

Elvita Ruka
Autores foto

Tos nevar saukt par muzejiem, taču šeit īpaša vērība tiek veltīta arī sakrālā mantojuma saglabāšanai, pētniecībai un popularizāci-

jai – svarīgai jomai, kas valstiski ir palikusi bez virzības un ievēribas. Kamēr Latvijā nav ne reliģiju muzeja, ne sakrālā mantojuma vai ticības vēstures centra, atmiņas pēctecība ir pašu draudžu, garīdznieku un entuziastu rokās. To uzskatāmi pierāda šie četri restaurācijas stāsti – katrs turpina kādu jau iepriekš uzsāktu virzību.

Jaunlaulātie svarīgāki

Vīļakas Vissvētās Jēzus Sirds Romas katoļu baznīcas neogotiskie torni ir šīs pierobežas pusēs majestātiskās atpazīstamības simbols jau gandrīz 150 gadus, bet priesteris Guntars Skutels šeit kalpo kopš 2016. gada. Būdam jauns, enerģisks un atvērts, viņš tādu ir padarījis arī skaisto baznīcu. Te notiek ne-

tikai regulāri un kupli apmeklēti dievkalpojumi pēc pilna katoļu baznīcas rīta, bet arī neskaitāmi mūzikas, mākslas un kopā būšanas pasākumi, kuros priesteris Guntars ar degsmi izrāda savas lieliskās oratora un gida dotības. Vai tā būs Baznīcu nakts, sakrālās mūzikas koncerts vai šaha turnīrs, priesteris nenoguris stāstīs par baznīcas vēsturi, vitrāžu simboliku, cēlējiem un ziedotājiem, par katru gleznu, skulptūru un artefaktiem, kas izlikti izziņai. Viņš dedzīgi slavē arī savas baznīcas un piepulcētos rokdarbus – priesteru tērpus, procesiju karogus un baldahīnu, kas veido nelielu ekspozīciju. Ornatūs viņš steidzies datēt pie speciālistiem Brīvdabas muzejā, bet savu pirmo gājienu priesterā tērpā neaizmirsīšot nekad – kad

Priesteris Guntars Skutels organiski iejūtas arī pētnieka un gida tēlā.

semināristi nolikuši pēdējo eksāmenu un, tērpiem plandot, devušies uz centru, trolejbusa vadītājs lēni braucis līdzās, izrādot godu, rādot augšup pavērstu ikšķi un nobloķējot satiksmi pie Latvijas Universitātes – lai jaunie priesteri var netraucēti šķērsot ielu. Mani visvairāk sajūsmina fakts, ka tālāra podziņās, kuru skaits atkarīgs no priesteru auguma (24–36), bet simboliski ir

33 par godu Jēzus vecumam – tiek iešūti nodeldēto rožu kroņposmiņi. Ticīgie tos ārā nemet, atdod, lai viņu lūgšanas arvien paliek pie priesterā. Krellīšu zilītes tiek aptītas ar melnu zīda diegu un kļūst par podziņām.

Tā kā Guntars skolojies Romā, tad šķiet joprojām saules spara un itāļu temperamenta pārpilns. Maija dziedājumus Baznīcu nakti viņš papildina ar pašgatavotas jūras velšu zupas dališanu, bet izcilos sakrālās mūzikas koncertus spilgtina ar skanīgiem smiekliem uzrunu un pateicību brīžos. Varbūt tieši tāpēc tie vienmēr ir mirklis patiesam līdzpārdzīvojumam? Ērģeles un cilvēku balsis ievibrē dievišķās skaņās? Pavasara koncertā, kad Vīļakā viesojās Salaspils katoļu baznīcas koris Vitas Timermanes vadībā, aizgrābtības asaras bija negaidīti svētīgas un arī loģiskas – tik ļoti šeit bija ielikta visu līdzdalībnieku sirds un pašatdeve. Esmu lieciniece, cik ļoti draudze mīl savu priesteri un cik gandarīti paliek ekskursanti, kad tiem klāstīta vēsture un bārstīti joki, kad atļauts uzkāpt augstajā baznīcas tornī un apskatīt apkārtni – Krievijas robeža ir tikai piecu kilometru attālumā.

Neskaitāmajiem pienākumiem pa vidu priesteris ļoti aktīvi interesējas par restaurācijas procesu – līdz smalkākajai detaļai. Viņš, skali atvainojoties, var pamest saviesīgu tortes ēšanu, ja ir piezvanījis kalējs un sola pa-

Iepriekš restaurētās durvis jau rotā baznīcu. Vīļakas baznīcas centrālo ieejas durvju restaurācijai Nākotnes Atbalsta fonds piešķirjis 2900 eiro.

"MĒS VISU DARĀM PĒCTECĪGI. VISPIRMS LĒNI UN PAMAZĀM ATJAUNOJĀM VISAS VITRĀŽAS, KAS IR MŪSU LEPNUMS. TAGAD TIKPAT SECĪGI NOTIKS ORĪGINĀLO DURVJU RESTAURĀCIJA. AR DIVĀM JAU ESAM TIKUŠI GALĀ, NAF ATBALSTS PAREDZĒTS NĀKAMĀJĀM, TREŠĀJĀM. IZVĒLĒJĀMIES, KA TĀS IR CENTRĀLĀS FASĀDES IEEJAS DURVIS."

rādīt, kā īsti tā vecā slēdzene darbojas...

"Mēs visu darām pēctecīgi. Vispirms lēni un pamazām atjaunojam visas vitrāžas, kas ir mūsu lepnums. Tagad tikpat secīgi notiks oriģinālo durvju restaurācija. Lai restaurētu visas piecas, vajadzīga ievērojama summa. Ar divām jau esam tikusi galā, NAF atbalsts paredzēts nākamajām, trešajām. Izvēlējamies, ka tās ir centrālās fasādes ieejas durvis. Ar iepriekšējām bija tā, ka atklājās dažādi pārsteigumi. Visām jābūt no ozolkoka, bet nē, aizmugurē ar egli aizlāpīts. Viss pārkrāsots ar tik biezu eļļas krāsas slāni, ka ne koka, ne metālkalumu smukumu redz. Restaurācija nepavisam nav vienkārša. Ir koka virsma, kas jāattīra, un, iespējams, jāprotežē, ir enģes, slēdzenes, kas jāpēta un jāatjauno, ir rokturi un dekoratīvie kalumi – vesela māksla. Ir funkcija un smukums, par kuru jādomā."

Priesteris atzīstas, ka durvju restaurācija augustā atlikta, jo "laulībnieki pat raudāt sāka". Izrādās, ka Vīļakas pusē šis ir rekordgads noslēgto laulību skaita ziņā – vairāk nekā trīsdesmit. "Garīgās un civilās," priecājas Guntars un skaidro, ka daļa no pāriem ir cilvēki, kas jau ilgstoši ir kopdzīvē, bet izlēmuši savas attiecības sakārtot Dieva priekšā. Protams, ka tas ir ļoti svarīgs un skaists dzīves notikums, kam cilvēki grib cienīgu fonu gan mirklā svinīgumam, gan foto un video veidošanai. Kāda laulību bilde un ziedlapiņu birdināšana, ja baznīcai durvis izņemtas un uz laiku aizdarītas ar skaidu plāksni? Nē, to priesteris savējiem nevarēja nodarīt, tāpēc durvju restaurācija gaida vēlāku rudenī. Būtiskākais, lai baznīcas durvis arī turpmāk ir atvērtas un aicinošas, lai restaurācija kalpo nevis mantai, bet cilvēkiem.

Mākslas virsotņu patvērums

Svētās Trijādības pareizticīgo katedrāle Rīgā ir unikāls piemineklis daudzās nozīmēs. Pirmkārt, tā atrodas teritorijā, kas jau kopš deviņpadsmitā gadsimta deviņdesmitajiem gadiem pilda klostera funkciju. Pie tā šūpuļa stāvēja dižciltīgā Mansurovu dzimta, kas uz Rīgu no Sanktpēterburgas pārcēlās 1887. gadā un sāka aktīvu darbību, izveidojot draudzi un piesaistot labdarus klostera būvei. 1892. gadā Mansurovu izveidotā darba grupa iesniedza Svētajai Sinodei lūgumrakstu par zemes piešķiršanu un ļoti drīz saņēma plašu zemes gabalu mazapdzīvotā nomalē – tie bija tā sauktie militārie dārziņi, kas piederēja garīgajam resoram. Tā ir teritorija, ko mūsdienās ierobežo K. Barona, Pērnavas, A. Čaka un Ērgļu iela. Unikāls ir fakts, ka klosteris savu darbību nekad nav pārtraucis un no mazapdzīvotas teritorijas celtniecības sākumā nu ir cieši apbūvēts sakrāls komplekss teju pilsētas centrā – garīgā miera sliņķa laicīgās dzīves ielenkumā. Tikpat unikāls ir fakts, ka kompleksa arhitektonisko domnanti – Svētās Trijādības katedrāle – ir projektējis slavenais lat-

Trijādības katedrālē nekad nav partraukts lūgšanu darbs.

viešu arhitekts modernists Konstantīns Pēkšēns (1859–1928), līdzdarbojoties Aleksandram Vanagam (1873–1919). Pēkšēna ražīgajā profesionālajā darbībā tā ir vienīgā sakrālā celtnie, bet citu pareizticīgo dievnamu starpā šis izceļas kā vienīgais ar tik izteiktu jūgendstila elementu klātbūtni. Šīs sakrālās arhitektūras meistar-darbs tapa vēlāk, kad citas kompleksa ēkas jau pilnasinīgi darbojās un apliecināja, ka ziedotāji, tostarp imperators Aleksandrs III, kas kompleksa labiekārtošanai dāvāja 29 000 rubļu, un vēlāk par svēto kanonizētais Kronštates Jānis savu artavu bija devuši svētīgam darbam. Pirmais dievnams par godu Rado-

ņežas Sergijam jau bija iesvētīts 1893. gadā, kad līdz gadsimta beigām bija skaidrs – ar to ir par maz, vajadzīga katedrālē! Lai arī vieta celtniecībai tika iesvētīta jau 1897. gadā, tā sākās vēlāk un noritēja no 1902. līdz 1907. gadam, ļaujot tapt mākslinieciski izsmalcinātam meistar-darbam. Tā radīšanai pēc imperatora Nikolaja II pavēles no valsts kases tika piešķirti 75 000 rubļu, bet vairāk kā 40 000 rubļu bija ziedojuši ticīgi no visas Krievijas. Svinīgā iesvētīšanas ceremonija notika 1907. gada 18. novembrī, bet vēlāk katedrālē ir apmeklējis gan imperators Nikolajs II, gan viņa ministru padomes priekšsēdētājs Pjotrs Stolipins. Viņi varēja novērtēt gan latviešu arhitekta meistarību, gan pēc viņa pasūtījuma tapušos interjera priekšmetus, kas ir mākslas vēsturē pazīstamās Abramcevas mākslinieku darbnīcas veikums modernisma stilistikā – tā tapa unikāli kokgriezumi klotiem, ikonostasam u. c. iekārtas priekšmetiem. Arī ikonas tika gleznotas speciāli un vienotā rokkrastā. Katedrāles iekārtojums gan augšējā dievnamā, gan cokolstāvā izbūvētajā *uspaļņica* jeb kriptā par godu Vissvētās Dievmātes Aizmigšanai bija tā laika mākslas "augstā dziesma" – izcilas meistarības paraugs laikmetam atbilstoši izpildījumā. Taču tieši laikmets mierīgu gremdēšanos reliģijā padarīja neiespējamu. Revolūcija Krievijā un politiskais kūlenis Latvijā uzšķīra jaunu lapaspusi visiem dievnamiem.

Rīgas Svētās Trijādības–Sergija sieviešu klosterim 1918. gadā draudēja nacionalizācija. Vietē-

jās varas pārstāvji gribējuši atsvināt zemes gabalus, ēkas un iekārtas, baznīcas mākslas priekšmetus, visu īpašumu, ko Mansurovi kādreiz bija novēlējuši klosterim. Palīdzība smagajā situācijā nāca latviešu izcelsmes arhibīskapa, par Svēto kanonizētā Jāņa Pommera (1876–1934) personā – viņam izdevās klosteri sagrāvi novērst. Viņa krusts bija kļūt par svētocekli, piedzīvojot nežēlīgi brutālu noslepka-vošanu, un līdzīgs liktenis turpmāk piemeklēja arī daudzus dievnamus. Tieši ateisma laika barbarisms izveidoja Trijādības katedrāles šodienas interjeru – autentisku un eklektisku vienlaikus.

"Mums te ir sakoncentrēts viss divdesmitais gadsimts, baznīcas priekšmeti – svētoceklji," skaidro Larisa Vanaga, Trijādības draudzes locekle, kas atbild par pētniecību un saikni ar sabiedrību – vada ekskursijas, veido pētnieciskus video, vāc un apkopo materiālus, gatavo gada grāmatas. Viņa ar aizrautību un degsmi rāda katru interjera priekšmetu, ikonu, lustru, kas ir darināti vienam dievnamam, tad jaukti vai spirdzināti, glābti un nobēdzināti, slēpti, atkal iebūvēti kaut kur citur, bijuši aizmirstībā un atkal uzmirzējuši. "Te viss ir īsts, autentisks, bet gandrīz nekas nav savā sākotnējā vietā. Vispirms vairākus dievnamus slēdza neatkarīgās Latvijas laikā. Tika pilnībā demontēti viss baznīcas interjers no Liepājas Svētā Nikolaja Jūras katedrāles – tas nonāca Rīgas galvenajā, Kristus Piedzimšanas katedrālē. 1925. gadā politisku iemeslu dēļ tika uzspridzināta Aleksandra Ņevska kapela, kas, izcili skaista un mākslinieciski augstvērtīga, bija uzcelta Rīgas stacijas laukumā par godu brīnumam, kad cara ģimene izglābās briesmīgā dzelzceļa katastrofā. Tagad atklājām, ka daļa mūsu ikonu ir no turienes. Tāpat Vecrīgā, Marijas Magdalēnas baznīcas vietā bija pareizticīgais vīriešu klosteris, kas tika izformēts un atdots katoļiem, bet imperatores Elizabetes dāvinātie interjera priekšmeti samesti

kaudzē... Tas viss labu laiku glabājās Trijādības katedrālē, bet, kad to 1961. gadā pavēlēja slēgt un izbūvēt tur planetāriju, viss interjers un krājumi bija jāizvāc pāris dienās," barbariskos laikus piesauc Larisa, kas teju par katru priekšmetu izpētījusi tā moku un atdzimšanas ceļus. "Ikonostass mums ir no Liepājas Jūras katedrāles, vēlāk tas bija Kristus Piedzimšanas katedrālē, bet daudz ir priekšmetu, kas glabā vēl senāku laiku pieskārienu, no Elizabetes dāvinājumiem, kur jaušams cits rokkrasts, baroka ietekme," Larisa varētu runāt vēl un vēl. Bet esmu spiesta pajautāt tieši – kuru ikonu atjaunojat par NAF naudu? – un saņemu brīnumainu atbildi. Pirmkārt, tā ir ļoti augsti vērtēta kā Latvijas teritorijā senākā datētā ikona, bet otrkārt – tā ir "Krusta pacelšana", kam veltītais svētku dievkalpojums ir tieši mana apmeklējuma dienā. Tā noteikti ir zīme par to pastāstīt vairāk.

Padomju laiks ne tikai grāva, bet arī sargāja un rūpējās – to pierāda iepazīšanās ar tā laika pieminekļu aizsardzības dokumentāciju. Tieši reliģiskais mantojums bija tas, ko izdevās nosargāt kā mākslas priekšmetus, to inventarizācija, uzskaitē, novērtēšana ir bijusi ļoti augstā līmenī, jo īpaši, kad toreizējās republikas spēkiem palīgā nāca augsti izglītotie speciālisti no Maskavas, Sanktpēterburgas un Vissavienības mākslas muzejiem un organizācijām. Nenoniecint vietējos profesionāļus, jāatzīst, ka pareizticīgo un vecticībnieku reliģiskais mantojums bija neapgūts ne tikai ideoloģisku apsvē-

Larisa Vanaga rāda ikonas leņķi – datejumu un parakstu.

Pēc 1979. gada ugunsgrēka no Ģipkas baznīcas bija palikuši tikai mūri.

rumu pēc, bet arī tāpēc, ka trūka zināšanu šajā jomā. Tādēļ no 1978. gada "Latvijas PSR teritorijā esošo XVII–XX gadsimta senkrievu glezniecības tradīciju apsekošanu" vairākās ekspedīcijās veica PSRS Vissavienības Restaurācijas institūta autoritātes. Viņu publikācijas šobrīd ir nenovērtējama liecība gan datēšanai, gan klasifikācijai un vērtības noteikšanai. Darba viņiem bija pietiekoši, jo vecticībnieku atvestais vien bija vesela bagātība, bet nežēlastībā kritušie pareizticības atribūti saistīja ar iespējām minēt izcelsmes miklas. Prominentais mākslas zinātnieks M. Krasīns ir publicējis zinātnisku darbu, kura uzdevums cita starpā ir sagrupēt atrasto senkrievu glezniecību pēc vērtības: vissavienības, republikas, vietējās, kam piešķirams valsts aizsargātais pieminējams statuss, un antikvārās, kam atļaujama brīva aprīte. Un sajūsma, kas liek drebēt Larisas Vanagas balsij un ietriesties manai uztverei, ir fakts: kā pirmās un vērtīgākās gleznas vissavienības nozīmes sarakstā tiek izceltas divas, kas šobrīd atrodas abpus Trijādības katedrāles ikonostasam. Pirmā un visvērtīgākā ir "Krusta pacelšana" – kāpēc? Tāpēc, ka bez gleznieciskajām kvalitātēm tai ir zināms datējums un autorība. Pēc drošicāma datējuma sanāk, ka šī ir vis-

senākā Latvijas teritorijā. Šo 175 x 98 cm ikonu gleznojis Fedors Ņeonovs 1758. gadā. "Lai arī tā šobrīd neieņem atbilstošu vietu ikonostasā, tā neapšaubāmi pieder pie altāra tēlu gleznu tipa. Šajā darbā jūtama mākslinieka vēlme samierināt tradicionālos ikonu gleznošanas principus ar Eiropas mākslas neatvairāmo ietekmi. Tas izpaužas autora vēlme radīt trīs dimensiju telpisku izplatījumu tiešā perspektīvā, tādējādi pārvarot ikonas tradicionālo plakanumu. Ikoniski veidoto svēto pozas ir asā kontrastā ar baroka stilistikā traktētajiem arhitektūras foniem un ar tekstu ietverošās kartušas formu. Kompozīcija veidota tā, ka skatītājs nevilšus tiecas tuvoties svētuma atveidam." Īpaši to veicina optiskā ilūzija, ko rada šahveida flīžu gleznojums un papildina ovālā forma. Kompozīcija liek tīkties uz krustu, ko paceļ imperators Konstantīns un viņa māte Helēna, kas tiek uzskatīta par mūsdienu arheoloģijas aizsācēju – tieši viņa meklēja un atrada krustu, pie kura miris Jēzus Kristus... Tieši tam veltīts dievkalpojums, kas tūlīt sāksies, tieši šo sižetu palīdzēs izcelt un sa-skatīt NAF atbalstītā ikonas restaurācija. Larisa Vanaga un viņas palīgi turpinās vākšanu un pētniecības darbu, lai līdz galam uz-minētu visu šeit pārvietoto

mākslas vērtību liktenstāstus un darītu tos zināmus sabiedrībai – tā pēc būtības ir muzeoloģiska funkcija.

Dvēseļu dārza skaņas

Ar mūziku saistāma arī luterāņu baznīca Ģipkā, kuras atjaunotnes stāsts ir tikpat loģisks, cik iracionāls. Tā ir aizkustinoša un gaiša vieta, kurai ir savs enerģijas "akumulators" – pensionētais bērnu ķirurgs Valdis Drande. Lībietis, baptistu pēctecis, optimists pēc rakstura, labs organizators un ģimenes cilvēks, kam Ģipkas baznīcas atjaunošana kļuvusi par dzīves garīgo piepildījumu. Visa sākums ir bijusi ģimenes lauku mājīņa padomju laika slēgtajā piejūras zonā, kas pamazām viņu padarījis par īstu kurzemnieku. Tad kādā senā rītā, vēl pagājušā gadu tūkstoši, Valdis Drande sievai atstāstījis sapni – nezinu kāpēc, bet sapnī redzu – esmu atjaunojis Ģipkas baznīcu! Pats aizmirsa, taču ne kundze. Kas tas īsti bija? Braucam skatīties! – viņa vedināja un iekustināja lavīnu.

Tagad Drandes ģimenes paveikto apliecina pati atjaunotā baznīca. Kolhoza laikā 1979. gada 1. septembrī tajā bija izcēlies ugunsgrēks, atstājot tikai laukakmens mūrus. Draudzes locekļi paspēja izglābt vien altārgleznu, viss pārējais gāja

Bērnu ķirurgs Valdis Drande gan atjaunojis baznīcu, gan izveidojis vēstures ekspozīciju.

bojā. Mācītājs Juris Rubenis atceras, ka vadījis dievkalpojumu kailos mūros, solījis draudzei, ka dievnams tiks atjaunots, bet iekšēji juties kā melis – tik bezcerīga likusies situācija. Taču ne ārstam, kas uzņēmies atjaunot veselību savam pacientam... Turpmākajos gados virknējas gan "Dieva brīnumi", gan loģiska darbība cilvēku un ziedojumu piesaistē, līdz Ģipkas baznīca ne tikai atdzimst, bet arī pārdzimst. Tajā tiek izveidots askētiski gaišs, Kurzemes mākslinieku un amatnieku veidots interjers, ar labdaru palīdzību uzstādītas ērģeles, notiek ikgadēji muzikāli

Atjaunotā kapu vanna papildinās pie baznīcas izveidoto "Dvēseļu dārzu". Metāla kapu vannas restaurācijai Nākotnes Atbalsta fonds piešķir 3000 eiro.

pasākumi, iestudētas operas... Šī vieta kļūst par ticības un kultūras centru, ko neatlaidīgais Drandes kungs papildina ar vēl kādu dimensiju – īstu muzeju tornī.

"Es varu raudāt, kad skatos uz šiem ugunsgrēku pārcietušajiem laukakmeņiem. Tas ir tāds spēks! Gadiem es vācu liecības par Ģipkas mācītājiem, baznīcu, par šiem unikālajiem dzīves stāstiem. Kāpēc lai šis tornis stāvētu tukšs? Man radās doma par muzeju. Gāju runāt uz Kultūrkapitāla fondu. Man saka – reliģiskās organizācijās muzejus neatbalstām! Varēju apvainoties un iet prom, bet jau durvis apgriezios un prasu – bet padomu varat dot? Jā! Tā nu šī ekspozīcija ir izveidota sadarbībā ar Rojas novadpētniecības muzeju, ir mūsu labās gribas auglis."

Te viss ir gaiši, loģiski, pārdomāti, ar vektoru nākamībā. Te ļoti cieta priekšgājējus, izrāda godu vēsturiskām personībām. Īpaša pateicība pienākas bijušajam mācītājam Hugo Maksimiliānam Grivānam (1901–1987), kura liktenis ir ar milzīgu amplitūdu – pēc diviem izsūtījumiem uz Sibīriju viņš nonāk brīvā pasaulē un apbraukā neskaitāmas valstis kā garīdznieks un okupētās Latvijas patriots. Viņa piemiņai pēc Drandes kunga iniciatīvas ir izdots paša Grivāna Zviedrijā sarakstīts atmiņu krājums un uzlikts pieminekļis. Tas atrodas baznīcas priekšā un ved pie nākamā Drandes kunga lolojuma – tas ir pērn atklātais "Dvēseļu dārzs".

"Kā jau pie daudzām baznīcām, arī mums apkārt ir kapi. Un tik daudzi krusti ir palikuši bez piederības... Nolūzuši, ieauguši zālē. Bija vīri, kas teica – nododam metāllūžņos, būs nauda draudzes kasē. Taču tie ir tik skaisti krusti! Mākslas darbi! Man sirds neļāva to darīt. Tad radās ideja tos apvienot kā jēgpilnu kompozīciju. Krusti simbolizē dvēseles, tiem ir dots jauns uzdevums. Tie turpina atgādināt par mūžību," estētiski perfekto ainavas objektu izrāda tā idejiskais autors. Cilvēki ir aicināti ziedot krokusus, kas sastādīti un pavasarī cauršķēls zemi ar sa-

viem dzīvoši spilgtajiem ziediem. Tas turpinājumam – tāpat kā visa darbība šeit, kas reliģisko praksi organiski savieno ar kultūrvēsturi skaidrojošo misiju, mākslas jaunradi un senā godināšanu.

"Kapu vanna ir apzīmējums īpašam kapu pieminekļu veidam. Arī tāds atradās mūsu kapos. Ovāls karkass, daļēji aizsegts ar stiklu, ko papildina metālā veidota ziedu kompozīcija. Tagad gaidām, kad tiks piešķirts pieminekļa statuss, un tad sāksim restaurāciju – būs vēl viens zieds mūsu dvēseļu dārzā," vēsta Ģipkas baznīcas līderis – ārsts, kas veicis lielisku augšāmcelšanās operāciju.

Enģelis, kas gaida

Jēkabpils Vissvētās Dievmātes Patvēruma pareizticīgo baznīcai joprojām ir jāsadzīvo ar savu uniātu laika pagātni un padomju ateisma perioda sekām. Tas nozīmē, ka baznīcai ir gan jāatdzimst un jāizvēlas turpmākās pastāvēšanas modelis, gan jāturpina minēt pagātnes mīklas. Uniāti jeb grieķu katoļi bija Austrumu kristietības novirziens, kas teju divsimt gadus bija sastopams Latgalē un dienvidaustrumu Zemgalē. Jēkabpili ir viena no retajām uniātu bazilikām, kas kopš uzcelšanas 1783. gadā ir saglabājusies līdz mūsdienām. Sakrālo funkciju tā zaudēja 1950. gadā, kad tur ierīkoja mēbeļu noliktavu un novadpētniecības muzeja struktūrdalju. 2004. gadā tā tika iekļauta 100 apdraudētāko pieminekļu sarakstā, līdz mūsdienām ir nostiprināta un izglābta no bojāejas. Tā atrodas pilsētas vēsturiskajā

Bijušais uniātu klosteris vēlāk pārtapis par pareizticīgo baznīcu un glabā abu konfesiju mantojumu.

"Erceņģelis Mihails" ir gleznots uz koka. Gleznas restaurācijai Nākotnes Atbalsta fonds piešķīris 2840 eiro.

kajā centrā un kā vienu no iespējamiem pastāvēšanas virzieniem saskata arī kultūrvietas un sakrālā mantojuma popularizācijas ceļu. Te nav tik lielas draudzes, lai atdzimtu regulāra reliģiskā darbība, bet te ir autentiska, mākslinieciski rosinoša vide ekspozīcijas izvietojšanai vai garīgi izglītojošu pasākumu norisei. Te tam visam ir krājuma fundamenti – pirms trīs gadiem baznīcas telpās atklāta gleznojumu grupa, kas līdz šim slēpta vai nobēdzināta. Tie ir vairāk nekā desmit gleznojumi, kas tapuši, krustojoties ietekmēm gan konfesionāli, gan mākslinieciskā izpildījuma ziņā. Tie ir autentiski un augstvērtīgi mākslas priekšmeti, taču tiem trūkst datējuma un faktos pamatota piederība jāmeklē rūpīgā pētniecības darbībā. Acīmredzot tāpēc ir iestrēgusi mākslas pieminekļa statusa piešķiršana, kas kavē restaurāciju. Uz koka gleznotais Mihails ir erceņģelis, stoisks un pacietīgs, tāpēc viņš, tāpat kā restauratore Ineta Freidenfelde, vienkārši gaida savu kārtu. Māksliniece ar gleznu satikās 2022. gada septembrī rīkotajā pasākumā "Sakrālais mantojums – jaunas atklāsmes", kas apliecināja – šī vie-

Priesteris Toms Šiklavs šajā baznīcā redz gan liturģisko funkciju, gan iespēju kultūras un izziņas pasākumiem.

ta ir iedvesmas pilna, autentiskie priekšmeti arī nenopulētā vidē rada izziņas katarsi, bet cilvēki, kā izrādās, labprāt par sakrālo mantojumu uzzinātu vairāk. Arī priesteris Toms Šiklavs ir pārliecināts, ka sakrālajam mantojumam ir jāļauj būt starp cilvēkiem, nevis jākrāj puteklī. "Erceņģeli Mihailu" izstādīsim kā pirmo, viņš zīmē nākotnes perspektīvu. "Ja tāda būs Dieva griba, šis dievnams var kļūt arī par kultūras un vēsturiskās atmiņas vietu. Tā veidols, stāvoklis un atmosfēra to dara par piemērotu platformu reliģiski kulturālai apgaismojošai darbībai."

NĀKOTNES ATBALSTA FONDS

Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde

Tavi darbdienų vakari ar

MĀNĀDIEN-ĢETVĀTĀDIEN

3

**Zinātnes un informācija
rādītājam
17:00**

**Ērtu galdu
18:10**

**Ziņu un informācija
rādītājam
19:10**

**Novadpētniecība
21:10**